

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
M. A. (PARANGAT) SOCIAL SCIENCES (POLITICAL SCIENCE)
EXAMINATION: DECEMBER – 2025
THIRD SEMESTER
Subject: Social Movements in India (POLRM-302)

Date: 09/12/2025

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

- Instructions:** 1) Attempt all Questions as per the Instructions.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Answer should be precise and to the point.

- Q. 1) Answer any TWO of the following questions in 500 words. (2X15 marks) (30)**
1. What is a social movement? Explain its essential characteristics with examples.
 2. What are revolutionary movements? Explain their aims and outcomes.
 3. How can social movements promote human rights and justice? – explain.
- Q. 2) Answer any TWO of the following questions in 300 words. (2X10 marks) (20)**
1. What are the main objectives of the Dalit Movement in India?
 2. Discuss the philosophy behind Ambedkar's slogan "Educate, Agitate, Organize."
 3. Discuss the role of OBCs in the contemporary Indian politics.
- Q. 3) Answer any TWO of the following questions in 100 words. (2X5 marks) (10)**
- a. Explain the role of Birsa Munda in tribal resistance against colonial rule.
 - b. Analyse the Narmada Bachao Andolan as a 'People's Environmental Movement'.
 - c. Give examples of some Major Displacement Projects in India.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) दिलेल्या सूचनेनुसार सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
२) उजवीकडील तक्त्यातील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) उत्तरे अचूक आणि मुद्देसुद असावे.

- प्र. १) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ५०० शब्दांमध्ये लिहा. (२ X १५) (३०)**
- १) सामाजिक चळवळ म्हणजे काय? तिची मूलभूत वैशिष्ट्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा.
 - २) क्रांतिकारी चळवळी म्हणजे काय? त्यांचे उद्दिष्टे व परिणाम स्पष्ट करा.
 - ३) सामाजिक चळवळी मानवी हक्क आणि न्याय संकल्पनांना कसे प्रोत्साहित करतात ते सांगा.
- प्र. २) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ३०० शब्दात लिहा. (२ X १०) (२०)**
- १) भारतातील दलित चळवळीची प्रमुख उद्दिष्टे कोणती होती?
 - २) शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा या घोषणेमागील तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
 - ३) समकालीन भारतीय राजकारणात इतर मागासवर्गीयांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
- प्र. ३) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा. (२ X ०५) (१०)**
- अ) वसाहतवादी सत्तेविरुद्ध आदिवासी समुहाने केलेल्या प्रतिकारात बिरसा मुंडा यांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ब) नर्मदा बचाव आंदोलनाचे 'जनआंदोलन' म्हणून विश्लेषण करा.
 - क) भारतातील प्रमुख विस्थापन घडविणाऱ्या प्रकल्पांची उदाहरणे द्या.